

Question Bank

Department Of Political Science

BA-II (Semester - III): Maharashtra Government (MM)

(Course Code: BAU0325MML316C03)

१. बहुपर्यायी प्रश्न (MCQ) (Multiple Choice Questions)

Module 1: State Legislature

1. महाराष्ट्रातील विधानमंडळाचे (State Legislature) स्वरूप कसे आहे?
a) एकसदनीय (Unicameral) b) द्विसदनीय (Bicameral) c) त्रिसदनीय d) वरीलपैकी नाही
2. महाराष्ट्र विधान परिषदेचे (Vidhan Parishad) सभासद होण्यासाठी किमान वय किती असावे लागते?
a) २५ वर्षे b) ३० वर्षे c) ३५ वर्षे d) २१ वर्षे
3. धन विधेयक (Money Bill) सर्वप्रथम कोणत्या सभागृहात मांडले जाते?
a) विधान परिषद (Vidhan Parishad) b) विधानसभा (Vidhan Sabha)
c) दोन्ही सभागृहात एकाच वेळी d) राज्यपालांच्या (Governor) परवानगीने
4. विधानसभेची (Vidhan Sabha) एकूण सदस्य संख्या किती आहे?
a) १८० b) २८८ c) ३०० d) ४८

Module 2: State Executive

5. राज्याचा नामधारी प्रमुख (Nominal Head) कोण असतो?
a) मुख्यमंत्री (Chief Minister) b) राज्यपाल (Governor)
c) अॅडव्होकेट जनरल d) मुख्य सचिव
6. राज्याच्या मंत्रिमंडळाचा (Council of Ministers) प्रमुख कोण असतो?
a) राज्यपाल b) मुख्यमंत्री
c) विधानसभा अध्यक्ष d) मुख्य सचिव
7. राज्यपालांची नियुक्ती कोणाकडून केली जाते?
8. a) मुख्यमंत्री b) पंतप्रधान
c) राष्ट्रपती d) सरन्यायाधीश
9. मंत्रिमंडळ कोणाला सामूहिकपणे जबाबदार असते?
a) विधान परिषद b) विधानसभा
c) राज्यपाल d) राष्ट्रपती

Module 3: State Judiciary

9. उच्च न्यायालयाच्या (High Court) न्यायाधीशांची नेमणूक कोण करतात?
a) राज्यपाल b) मुख्यमंत्री
c) राष्ट्रपती d) सर्वोच्च न्यायालयाचे सरन्यायाधीश
10. 'लोकअदालत' (Lokadalat) कोणत्या कायद्यांतर्गत स्थापित झाली आहे?
a) ग्राहक संरक्षण कायदा b) कायदेशीर सेवा प्राधिकरण कायदा, १९८७ (Legal Services Authorities Act, 1987) c) पर्यावरण संरक्षण कायदा d) माहितीचा अधिकार कायदा

Module 4: Autonomous Institutions

11. राज्याचा सर्वोच्च कायदा अधिकारी (Highest Law Officer) कोण असतो?
a) महाधिवक्ता (Advocate General) b) सॉलिसिटर जनरल
c) अॅटर्नी जनरल d) मुख्य सरकारी वकील

12. महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाचे (MPSC) मुख्य कार्य काय आहे?
a) राज्याचा अर्थसंकल्प तयार करणे. b) राज्याच्या सेवांसाठी परीक्षा आयोजित करणे आणि शिफारस करणे.
c) मानवाधिकार उल्लंघनाची चौकशी करणे. d) मुख्यमंत्र्यांना सल्ला देणे.
13. राज्य मानवाधिकार आयोगाला (State Human Rights Commission) कोणत्या विषयांसंदर्भात चौकशी करण्याचा अधिकार आहे?
a) केवळ केंद्र सूचीतील विषय b) केवळ राज्य सूचीतील विषय
c) राज्य सूची (State List) आणि समवर्ती सूचीतील (Concurrent List) विषय d) केवळ समवर्ती सूचीतील विषय

२. संक्षिप्त टीपा (Short Notes)

Module 1: State Legislature

- विधान परिषदेची रचना (Composition of Vidhan Parishad)
- विधानसभेची वित्तीय कार्ये (Financial Functions of Vidhan Sabha)
- विधानमंडळातील द्विसदनी पद्धतीची (Bicameralism) आवश्यकता
- विधान परिषद व विधानसभा यांच्यातील संबंधांचे स्वरूप

Module 2: State Executive

- राज्यपालांचे विवेकाधिकार (Discretionary Powers of Governor)
- मुख्यमंत्र्यांचे स्थान आणि कार्ये (Role and Functions of the Chief Minister)
- मंत्रिपरिषदेची कार्ये (Functions of the Council of Ministers)
- राज्यपालांची कार्यकारी कार्ये (Executive Powers of the Governor)

Module 3: State Judiciary

- उच्च न्यायालयाची रचना (Composition of High Courts)
- उच्च न्यायालयाचे 'अपीलीय कार्यक्षेत्र' (Appellate Jurisdiction of High Courts)
- लोकअदालतीची उद्दिष्ट्ये आणि कार्ये (Objectives and Functions of Lokadalat)
- उच्च न्यायालयाचे 'रिट अधिकार' (Writ Jurisdiction of High Courts)

Module 4: Autonomous Institutions

- महाधिवक्त्याची भूमिका आणि कार्ये (Role and Functions of Advocate General)
- महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाची सल्लागार कार्ये (Advisory Functions of MPSC)
- राज्य मानवाधिकार आयोगाची चौकशी प्रक्रिया (Inquiry Procedure of State Human Rights Commission)
- स्वायत्त संस्थांचे महत्त्व (Importance of Autonomous Institutions)

३. संक्षिप्त उत्तर प्रश्न (Short Answer Questions)

Module 1: State Legislature

- विधान परिषदेच्या निर्मितीची पद्धत थोडक्यात स्पष्ट करा.
- विधानसभेचे कार्यकाळ आणि विसर्जनाबद्दल (Dissolution) माहिती द्या.
- धन विधेयकाच्या संदर्भात विधानसभा आणि विधान परिषद यांच्या अधिकारांमधील फरक स्पष्ट करा.
- विधानसभेच्या अध्यक्षांचे (Speaker) महत्त्व स्पष्ट करा.

Module 2: State Executive

- मुख्यमंत्री आणि राज्यपाल यांच्यातील संबंध स्पष्ट करा.
- मंत्रिपरिषदेची 'सामूहिक जबाबदारी' (Collective Responsibility) संकल्पना स्पष्ट करा.
- राज्याच्या धोरण निर्मितीमध्ये मुख्यमंत्र्यांची भूमिका काय आहे?
- राज्यपालांच्या नामनिर्देशन (Nomination) अधिकारांवर टीप लिहा.

Module 3: State Judiciary

9. उच्च न्यायालयाच्या न्यायाधीशांची पात्रता (Eligibility) काय असते?
10. लोकअदालतीच्या 'निवाड्याचे' (Award/Decision) स्वरूप स्पष्ट करा.
11. उच्च न्यायालय 'अभिलेख न्यायालय' (Court of Record) कसे आहे?
12. उच्च न्यायालयाचे न्यायिक पुनर्विलोकन (Judicial Review) अधिकार स्पष्ट करा.

Module 4: Autonomous Institutions

13. महाधिवक्त्याची नेमणूक कोण आणि कशी करतो?
14. महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाची रचना थोडक्यात स्पष्ट करा.
15. राज्य मानवाधिकार आयोगाचे मुख्य कार्य कोणते आहे?
16. महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाचे (MPSC) घटनेतील स्थान स्पष्ट करा.

४. दीर्घोत्तरी प्रश्न (Broad Questions)

Module 1: State Legislature

1. विधान परिषदेची रचना, अधिकार आणि कार्ये सविस्तर स्पष्ट करा.
2. विधानसभेची रचना, अधिकार आणि कार्ये सविस्तर स्पष्ट करा. 3. विधानसभा आणि विधान परिषद यांच्यातील संबंध आणि अधिकारांची तुलनात्मक चर्चा करा. विधान परिषदेचे महत्त्व स्पष्ट करा.

Module 2: State Executive

4. राज्यपालांची नियुक्ती, अधिकार आणि कार्ये यावर सविस्तर निबंध लिहा.
5. मुख्यमंत्री आणि मंत्रिमंडळाच्या भूमिका, अधिकार आणि कार्ये यांचे सविस्तर वर्णन करा. मुख्यमंत्री हे राज्याच्या प्रशासनातील केंद्रस्थान (Key Figure) कसे आहेत, हे स्पष्ट करा.
6. राज्यपालांच्या कार्यकारी, विधायी आणि न्यायिक अधिकारांचे विश्लेषण करा.

Module 3: State Judiciary

7. उच्च न्यायालयाची रचना, अधिकार आणि कार्ये सविस्तर स्पष्ट करा.
8. लोकअदालतीची रचना, कार्यपद्धती आणि महत्त्व यावर सविस्तर चर्चा करा.
9. राज्याच्या न्यायव्यवस्थेतील उच्च न्यायालयाच्या भूमिकेचे परीक्षण करा.

Module 4: Autonomous Institutions

10. महाधिवक्त्याची भूमिका, अधिकार आणि कार्ये सविस्तर स्पष्ट करा.
11. महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाची (MPSC) रचना आणि कार्ये सविस्तर स्पष्ट करून, प्रशासनातील त्याचे महत्त्व विशद करा.
12. राज्य मानवाधिकार आयोगाची रचना, कार्ये आणि अधिकार सविस्तर स्पष्ट करा. मानवाधिकार संरक्षणातील त्याचे महत्त्व नमूद करा.